

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zrinka Barišić Marenić

Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, prof. dr. sc., zrinka.barisic@unizg.arhitekt.hr

Sažetak: Istočno od maksimirske park - šume i potoka Bliznec izveden je prvi moderni sklop zagrebačkog Sveučilišta na temelju arhitektonskog natječaja tijekom tridesetih godina XX. stoljeća prema projektu Radne grupe Zagreb. Paviljonski sklop omogućio je etapnu izvedbu duž osnovne osi, Zelene ulice, koja je otklonjena prema jugoistoku s ciljem ostvarivanja ujednačene insolacije južnih i sjevernih prostora paviljona. Slijed različitih arhitektonskih izraza obilježava južne zgrade, mastodonta IV. paviljona koji je degradirao izvorni koncept, V. paviljon arhitekata Radimira, Auf-Franić i Pleštine, VI. paviljon arhitekata Auf-Franić i Oluića – a koji suvremenim izrazom reinterpreтира izvorne paviljone. Na temelju natječaja izveden Zeleni paviljon studentski restoran 3LHD-a podređuje se perivojnom okviru i uklapa u izniman sklop zagrebačkog sveučilišta. Realizacije na temelju arhitektonskih natječaja svjedoče o iznimnim dosezima moderne i suvremene arhitekture. Sklop Agronomskog fakulteta predstavlja slojevito arhitektonsko ostvarenje oplemenjeno iznimnim perivojnim okruženjem, koje dokazuju povezanost vrhunskih rezultata i kvalitetnog prostornog okruženja.

Ključne riječi: Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet, moderna arhitektura, suvremena arhitektura, Maksimir

Modern and contemporary architecture within Maksimir - Faculty of Agriculture, University of Zagreb

Abstract: East of the Maksimir park-forest and the Bliznec stream, the first modern complex of the University of Zagreb was built based on an architectural competition in the 1930s according to the design of the Zagreb Working Group. The pavilion complex enabled a phased construction along the main axis, Green Street, which was shifted towards the southeast with the aim of achieving uniform insolation of the southern and northern areas of the pavilions. A sequence of different architectural expressions characterizes the southern buildings, the mastodon of Pavilion IV, which degraded the original concept, Pavilion V by architects Radimir, Auf-Franić and Pleština, Pavilion VI by architects Auf-Franić and Oluić – which reinterprets the original pavilions in a contemporary way. The Green Pavilion student restaurant of 3LHD, built based on the competition, is supported by a garden frame and fits into the exceptional complex of the University of Zagreb. Realizations based on architectural competitions testify to the exceptional achievements of modern and contemporary architecture. The Faculty of Agriculture complex represents a multi-layered architectural achievement enriched by an exceptional landscaped environment, which proves the connection between top results and a quality spatial environment.

Key words: University of Zagreb Faculty of Agriculture, modern architecture, contemporary architecture, Maksimir

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

1. UVOD

Paviljonski sklop Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu postupno se izgrađuje i proširuje tijekom gotovo stoljeća. Iznimno prirodno okruženje fakultetskog sklopa podno Medvednice, a istočno od park-šume Maksimir tvori najkvalitetniji prirodni okvir zgrada svih trideset i četiri sastavnice Sveučilišta u Zagrebu. Kada je riječ o prostornom kontekstu, fakultetski sklop izveden je istočno od park-šume Maksimir te potoka Bliznec. Toponim Maksimir potječe od imena osnivača, biskupa Maksimilijana Vrhovca, koji je biskupske hrastove šume i lovišta dao preurediti u park i otvorio za javnost 1794. Preoblikovan je sredinom 19. stoljeća za vrijeme biskupa Jurja Haulika, kada je i Vrhovčev majur proširen svilarom i nizom gospodarskih zgrada koje danas tangiraju fakultetski sklop [1]. Godine 1922. Maksimir je otkupljen od Nadbiskupije, a danas je zaštićen kao spomenik prirode i kulture. Glavna aleja s Vidikovcem žarište je prema kojemu je vodio luk Zvonimirove ulice od Donjeg grada i današnjeg Trga hrvatskih velikana, a prema regulatornoj osnovi Milana Lenucija za novi istočni dio grada. Kontinuitet tog luka degradirala je izgradnja Sokolskog stadiona na uglu Maksimirske ceste i Svetica.

1.1. Osnutak Agronomskog fakulteta u okrilju Sveučilišta u Zagrebu

Sveučilište u Zagrebu danas obilježava 355. obljetnicu svog postojanja. Njegov osnutak veže se uz 1669. godinu kada su Isusovačkoj akademiji na današnjem Gornjem gradu priznati status i povlastice sveučilišne ustanove. Vizionarska je odluka Sveučilišta u Zagrebu za preseljenjem iz zgrade u kojoj danas djeluje Gornjogradska gimnazija, u sjevernu čeonu zgradu današnjeg zapadnog kraka Zelene potkove. Sveučilište traži iseljenje tadašnje tvornice duhana (arh. Ludwig von Zettl, 1956.-59.) i inicira preuređenje zgrade, bez podozrivosti prema tadašnjoj industrijskoj namjeni što predstavlja avangardni primjer industrijske arheologije. Ujedno iniciraju izmještanje južnog gospodarskog sajmišta na periferiju, te uređenje novog javnog gradskog trga, na kojem će se potom izgraditi i Hrvatsko narodno kazalište (arh. Ferdinand Fellner i Hermann Helmer, 1894.-95.).

Nakon Prvog svjetskog i raspada Austro-Ugarske Monarhije Sveučilište u Zagrebu započinje svoj značajniji razvoj. Po osnutku Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (Kraljevine SHS), u njegovu sastavu djeluju ukupno četiri fakulteta, a to su Bogoslovni, Pravoslovni i državoslovni, Mudroslovni (s filozofskim i prirodoslovnim odjelom) i Liječnički fakultet (koji djeluje na Šalati) [2].

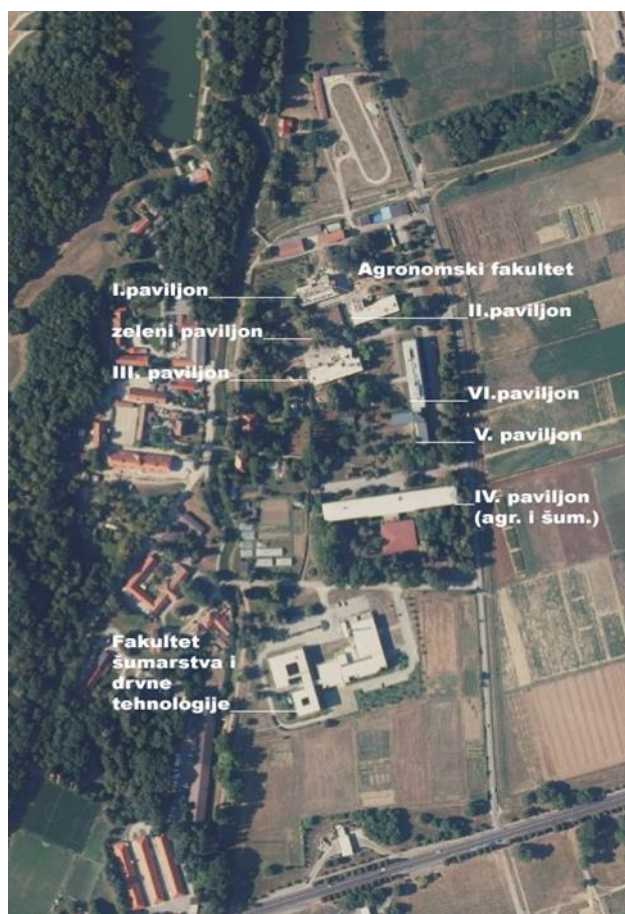
Godine 1919. prvi novoosnovani fakultet zagrebačkog sveučilišta u Kraljevini SHS jest Gospodarsko-šumarski fakultet [2] iz kojeg će se osamostaliti današnji Agronomski fakultet i Fakultet šumarstva i drvne tehnologije. Iste godine utemeljena je Veterinarska visoka škola i Tehnička visoka škola (iz koje će se postupno osamostaliti niz inženjerskih studija, uključujući i Arhitektonski fakultet), koje se transformiraju u fakultete zbog pritiska za ukidanjem. Sve novoosnovane visokoškolske ustanove započinju s djelovanjem u adaptiranim i prenamijenjenim zgradama. Rješavanje prostornog okvira, ishođenje zemljišta i sredstava za izgradnju novih modernih fakultetskih zgrada bilo je u fokusu djelovanja novoutemeljenih fakulteta [2].

Gospodarsko-šumarski fakultet osnovan je integriranjem dotadašnjih viših škola - Višeg gospodarskog učilišta u Križevcima te Šumarske akademije koja je djelovala u okviru Mudroslovnog fakulteta. Nastava se odvijala inicijalno u zgradi Šumarskog doma, nekadašnje Šumarske akademije u Vukotinovićevoj ulici 2. Godine 1928. poljoprivredni odjeli preseljeni su u zgradu bivšeg Gospodarskog društva, na Kazališnom trgu 3 (današnjem Trgu Republike Hrvatske). Dio praktične nastave odvijao se i u Maksimiru, na Fakultetskom dobru [2].

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Fakultetsko dobro uvriježeni je naziv za zemljište Gospodarsko-šumarskog fakulteta na području jugoistočno i istočno od maksimirske park-šume. Veći dio zemljišta ukupne površine 725 ha sjeverno je od Maksimirske ceste, a manji južni dio proteže se do južne Badovinčeve ulice. Godine 1921. uzorno gospodarsko dobro Maksimir, "u neposrednoj blizini Zagreba", na temelju potreba i razumijevanja nadbiskupa dr. Antuna Bauera [3] kupljeno je za potrebe Gospodarsko-šumarskog fakulteta. Nekadašnje navode o dodjeljivanju demantira dekan Agronomskog fakulteta prof. dr.sc. Aleksandar Mešić [4] te ističe postojanje dokumenata koji to potkrepljuju. Na Fakultetskom dobru isprva su se odvijali poljodjelski i šumarski znanstveni pokusi te praktične vježbe [2].

Slika 1. Paviljonski sklop Agronomskog fakulteta i Fakulteta šumarstva i drvne tehnologije [5]

1.2. Arhitektonski natječaj (1932.)

Dugotrajna nastojanja za ishođenjem sredstava za projektom i izvedbom modernog fakultetskog sklopa uspjela su 1932. godine jer je zbog značajnog udjela poljoprivrede, šumarstva i ratarstva prednost dana izgradnji Poljoprivredno - šumarskog fakulteta.

Ministarstvo poljoprivrede odobrilo je sredstva za izradu projekta, a fakultetski Savjet raspisao je arhitektonsko - urbanistički natječaj za izradu projekta fakultetskog paviljonskog sklopa na zemljištu Fakultetskog dobra u Maksimiru [2]. Ocjenjivački sud djelovao je u sastavu prof. E. Šen, ing. dr. Deutsch i I. Marjanović. Nagrade za idejne skice zgrada Poljoprivredno - šumarskog fakulteta Univerziteta Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu dodijeljene su M. Ivaciću

Barišić Marenčić, Z.

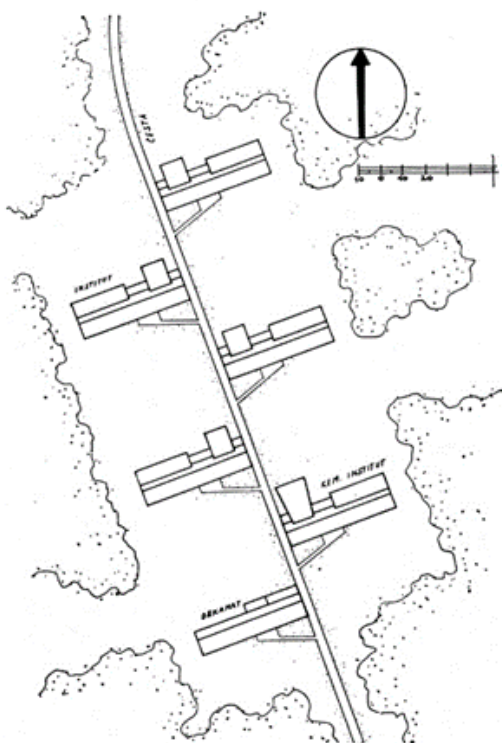
Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

(1. nagrada), Radnoj grupi Zagreb (2. nagrada), M. Kovačeviću (3. nagrada – ex aequo) te grupi arhitekata na adresi Radnički dol 42 (3. nagrada - ex aequo, na navedenoj adresi djelovao i živio arhitekt Stjepan Planić) [6]. Međuratna praksa raspisivača bila je da isplatom autorskih honorara otkupi autorska prava nagrađenih radova, a izvedbu povjeri sukladno njemu bitnim kriterijima.

2. PAVILJONSKI SKLOP RADNE GRUPE ZAGREB (1932.)

Kako je drugonagrađeni projekt s više aspekata udovoljavao zahtjevima raspisivača, izvedbu su povjerili Radnoj grupi Zagreb (RGZ) koja je djelovala u sljedećem sastavu: Vladimir Antolić, Viktor Dušan Hećimović, Zvonimir Kavurić, Josip Pičman, Josip Seissel, Bogdan Teodorović i Ernest Weissmann [1,2]. Njihovo projektno rješenje koncipirano je kao paviljonski sklop niza longitudinalnih krila ravnog krova koja su disponirana u alternirajućem nizu uz prilaznu os, svojevrsnu dinamičku os koja je glavna pristupna komunikacija i uz koju se poput kralježnice niže izgradnja svakog novog paviljona. Rahla struktura sklopa referira se i na zatečenu strukturu obližnjeg ljetnikovca Jurja Haulika i niza pratećih gospodarskih zgrada koje ga okružuju, što je karakteristično za takve ladanjsko gospodarske sklopove izvan urbanih cjelina, a koje su služile za ladanje i nadzor ubiranja ljetine.

Nagrađeni projekt modernog paviljanskog sklopa Gospodarsko-šumarskog fakulteta omogućavao je etapnost izgradnje – što je i ostvareno tijekom tridesetih godina. Dvotraktna tlocrtna dispozicija svakog paviljona predstavljala je ekonomično rješenje, a postojala je i mogućnost adaptiranja i proširenja pojedinih zgrada fakulteta. Prema izvornom projektu sklopa, osnovna dinamička os Poljoprivredno-šumarskog fakulteta slijevala se na produženi pravac maksimirske glavne aleje, prema kojem je pozicioniran luk Zvonimirove ulice prema Regulatornoj osnovi istočnog dijela grada Milana Lenucija s početka XX. st.

Slika 2. Paviljonski sklop Poljoprivredno-šumarskog fakulteta, Radna grupa Zagreb

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Izvorna pozicija paviljonskog sklopa Poljoprivredno-šumarskog fakulteta predložena je sjeverno od maksimirskog majura biskupa Jurja Haulika i zapadno od potoka Bliznec. U južnoj zoni Fakultetskog dobra prema analognoj prostornoj dispoziciji RGZ predlaže izgradnju i drugih fakulteta osnovanih 1919. godine: Veterinarskog fakulteta sjeverno od Maksimirske ceste te južnog sklopa Tehničkog fakulteta. Međutim, Veterinarski i Tehnički fakultet nisu realizirani prema prethodno navedenom prijedlogu na Fakultetskom dobru. Veterinarski fakultet je izveden u Heinzelovoj ulici nasuprot Gradske klaonice i stočnog sajma zbog komplementarnosti sadržaja, a prema projektu arhitekta Zvonimira Vrklijana (1937.-1952.). Tehnički fakultet je djelomično izveden na staroj ciglani, tangiran Kačićevom Ulicom, Klaićevom ulicom i Ulicom Izidora Kršnjavoga, prema projektu Ede Šena i Milovana Kovačevića, a izveden s J. Denzlerom u periodu 1936.-1947. godine. U prvoj istočnoj zgradi izvedenoj pred Drugi svjetski rat danas djeluju Arhitektonski, Građevinski i Geodetski fakultet. Drugu zgradu dovršenu nakon Drugog svjetskog rata koristile su X. gimnazija i I. tehnička škola Tesla. Realizirane dvije zgrade trebala je povezivati poprečni trakt u osi glavnog ulaza s istoka iz Kačićeve ulice te se taj niz prema pojedinim idejnim skicama trebao protezati i zapadnije na poziciji Gradskih kuća na Ciglani (arh. Pavao Jušić, 1920. - 1921.), međutim izvedba zapadnijih paviljona Tehničkog fakulteta nije realizirana.

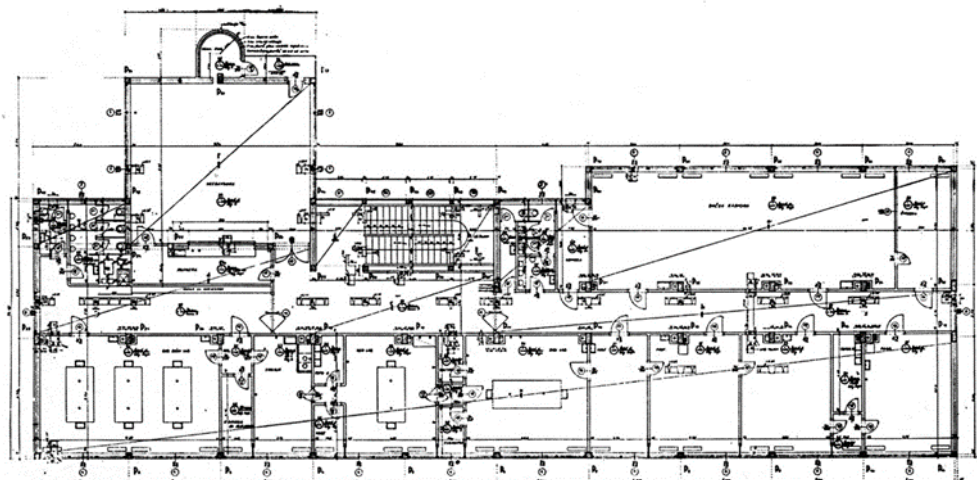
2.1. Izvedba I., II. i III. paviljona (Radna grupa Zagreb, 1932.-1940., djelomična izvedba sklopa)

Društvo za poljepšanje Zagreba i Načelstvo grada Zagreba usprotivili su se predviđenoj poziciji sklopa Poljoprivredno-šumarskog fakulteta na povišenoj poziciji sjeverno od majura u Maksimiru [7]. Izvedba je odobrena u sjevernoj zoni Fakultetskog dobra, istočno od potoka Bliznec, sjeveroistočno od maksimirskog majura [2]. Prvi, sjeveroistočni paviljon sklopa Agronomskog fakulteta, Tehnološko-voćarski paviljon izveden je u periodu 1933. - 1934. godine od kreditnih sredstava Ministarstva poljoprivrede dodijeljenih 1932. godine i 1933. godine [2]. To je ujedno i prva realizacija moderne arhitekture zagrebačkog sveučilišta.

Drugi, ratarsko - zootehnički (Mljekarski) paviljon fakulteta realiziran je u periodu 1936.-1940. godine od kreditnih sredstava Ministarstva poljoprivrede ishođenih 1936. godine te prvog dodijeljenog kredita Ministarstva prosvjete za izgradnju sveučilišnih zgrada 1937. godine [2]. Treći fakultetski paviljon sa zavodima za gospodarstvo izveden je kao posljednja realizacija prema izvornom natječajnom projektu Radne grupe Zagreb, a njegovu realizaciju prema idejnim projektima RGZ provodi arh. Đuro Peulić (Tehnički odjel Savske Banovine) [8] nakon tragične smrti Josipa Pičmana.

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Slika 3. Tlocrt paviljona prema projektu Radne grupe Zagreb

Prema [9] navodi se "Kako kod svakog živog organizma, tako će i ovdje stanovite promjene u načinu rada zahtijevati u budućnosti stanovite preinake rasporeda prostorija i instalacija, a prema potrebi i proširenje samog paviljona. Stoga je paviljon projektiran tako, da bi se u njemu mogle što laganije provesti sve te eventualno naknadno potrebne promjene...Konstantni dijelovi paviljona međusobno su vezani spojnim cestom, dok se adaptabilni dijelovi nalaze u slobodnom polju". Akademik Andrija Mutnjaković pola stoljeća kasnije ustvrđuje "To shvaćanje arhitekture kao živog organizma, to svjesno prepuštanje životu da definira vlastitu arhitekturu, to stvaranje organiziranih propozicija izgradnje, a ne sakrosantnih samozadovoljnih zgrada veliko je saznanje kojemu ni naše vrijeme nije doraslo." [7,2].

Korištenje armiranobetonskog skeletnog sustava u Hrvatskoj se postupno primjenjuje u industrijskim zgradama početkom XX. stoljeća, a od kraja dvadesetih godina i u arhitekturi javnih i stambenih zgrada. Jasnija artikulacija skeletnog sustava u eksterijeru, uz pojedina ostvarenja iz međuraća, intenzivnije će zaživjeti u našoj arhitekturi tek poratnih godina. Značajnija međuratna primjena i artikulacija tektonske armiranobetonske nosive konstrukcije obilježava djela Radne grupe Zagreb, Marijana Haberlea i Hinka Bauera, Zoja Dumengjić te grupe Kiverov – Korka – Krekić. Gotovo svi navedeni arhitekti inženjeri su arhitekture koji su diplomirali na zagrebačkog Tehničkom fakultetu [2]. Ostvarenje Poljoprivredno-šumarskog fakulteta (1932. - 1940.) predstavlja anticipaciju konstruktivnih mogućnosti vremena i njegovu dosljednu primjenu [2].

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Slika 4. Treći paviljon (Radna grupa Zagreb) [9]

O Radnoj grupi Zagreb, pedeset godina poslije, njen sudionik, Josip Seissel navodi: "Grupa je radila puna oduševljenja i predanosti...Grupa je ulazila u područje arhitekture i urbanizma na sasvim nov način, nastupala na natječajima, izložbama, anketama i diskusijama u javnosti i društvima, zastupajući napredan stav. Ipak glavna preokupacija u radu ove grupe bio je projekt Poljoprivredno-šumarskog fakulteta koji je upravo Pičman donio i vodio. Postupno su se sukobili nazori, ispriječio se funkcionalistički stav kao doktrina, došlo je do potkožne borbe i do zaoštavanja ličnih odnosa. Iako smo svi težili za modernim izrazom arhitekture, grupa se nije mogla dalje održati." [11]. Iako autorske osobnosti više nisu mogle surađivati zajedno te Radna grupa Zagreb od druge polovine tridesetih godina više ne djeluje kao koherentna grupacija, J. Pičman je mrtav, a E. Weissmann djeluje u Americi [2].

Tri realizirana paviljona predstavljaju djelomičnu izvedbu izvorno projektiranog sklopa od četiri do sedam paviljona. Djelomična realizacija prvog modernog visokoškolskog ostvarenja u Zagrebu ukazuje na negativne aspekti etapne izgradnje te neizvođenje završnih etapa izvorno projektiranog sklopa [2].

Nakon oštećenja tijekom potresa 2020. godine, ostvarena je cjelovita obnova prema projektu arh. Ane Alar i Emila Rohlika [10]. Južno pročelje III. paviljona zadržalo je naknadno preoblikovanje s interpoliranim stupovima u rasteru velikoformatnih izvornih prozora te se razlikuje od sjevernih I. i II. Paviljona i oblikovanja pročelja izvorno realiziranog III. paviljona.

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Slika 5. Treći paviljon (Radna grupa Zagreb) [10]

3. ETAPNA REALIZACIJA PAVILJONSKOG SKLOPA (1941. - 2004.)

3.1. Izvedba IV. paviljona (glavna zgrada Poljoprivredno-šumarskog fakulteta, 1941. - 1953.)

Do početka Drugog svjetskog rata na Fakultetskom dobru nastava se odvijala u tri sjeverna izvedena paviljona izvorno projektiranog sklopa Radne grupe Zagreb. Postupna izvedba sklopa naizmjeničnog niza paviljona duž središnje osi onemogućena je izgradnjom mastodontske zgrade, koja je trebala objediniti sve prostorne potrebe fakulteta [2]. Izvedba tzv. glavne i završne zgrade, IV. paviljona fakultetskog sklopa, započela je tijekom Drugog svjetskog rata te paviljon velebnom dimenzijom i pozicijom posred glavne osi devastira osnovni idejni sklop. Izvorni poetični koncept nedorečen je i poništen zbog nerazumijevanja njegove kvalitete "živog organizma" koji se sustavno izgrađuje [2]. Autorstvo zgrade koja postavom presijeca osnovnu os sklopa nije poznato, a arhivski dokumenti nisu sačuvani. Tijekom obilaska Agronomskog fakulteta u sklopu Open House festivala u Zagrebu, 20.10.2024. godine prof. emerit. Hildegard Auf-Franić ustvrdila je da je autor prof. Zvonimir Vrkljan [12], no taj navod nije potvrđen arhivskim istraživanjima. Međutim, niti sam prof. Vrkljan ne navodi taj projekt u svom popisu svojih radova u postupcima izbora na Arhitektonskom fakultetu, što je sačuvano u Personalnoj arhivi nastavnika Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu [13], niti u autorskoj knjizi „Sjećanja“ [14].

Zgrada IV. paviljona dovršena je tek poratnih godina, dograđena je velika južna predavaona u zoni južnog ulaznog trijema, a ulaz je premješten na sjeverno pročelje i orijentiran prema izvornim paviljonima Radne grupe Zagreb. Zgrada je useljena 1949. godine, a unutrašnje uređenje južnog aneksa s velikom predavaonicom izvedeno je 1953. godine prema projektu arhitekta Radovana Nikšića [2,15]. Zgradu danas većinski koristi Fakultet šumarstva i drvene tehnologije, a Agronomski fakultet samo manji dio prostora. Zgrada je aktualno u postupku cjelovite obnove nakon potresa koji se dogodio 2020. godine u Zagrebu i okolini.

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Slika 6. Četvrti paviljon

3.2. Nerealizirani projekti za V., odnosno VI. Paviljon

Poratne 1946. godine prof. Neven Šegvić projektira V. paviljon južno od glavne zgrade koja se nadovezuje na predratne dosege i ostvarenja hrvatske moderne arhitekture. Ujedno uvodi temu koja će obilježiti njegova kasnija djela, a to je uvlačenje staklene opne katne etaže i naglašavanje bijele horizontale parapeta [2].

Petnaest godina kasnije, prof. Vrkljan projektira V. i VI. paviljon u periodu 1961. - 1964. godine u okviru Zavoda za građevinske konstrukcije AGG-fakulteta (suradnja V. Balley) [2]. Longitudinalna dvokatna zgrada predviđena sjeverno od glavne zgrade, presijecajući izvornu os fakultetskog sklopa, asimilira ju kao prolazni pasaž te na taj način reinterpreтира izvorni naizmjenični niz paviljona. S ciljem prilagodbe ritmičnom nizu paviljona RGZ-a, krilo je razrahljeno lomom i izmicanjem gabarita. Manji trokatni VI. paviljon Šumarskog fakulteta predviđen je južno od glavne fakultetske zgrade. Ostakljena pročelja raščlanjena su nizom vertikalnih prefabriciranih armirano - betonskih (AB) lamela. Međutim, zbog nerealiziranja investicijskih kredita u periodu 1964.-1969. godine, zgrade nisu realizirane [2].

3.3. Izvedba V. paviljona (B. Radimir, H. Auf-Franić i L. Pleština 1975.-1979.)

Tek kasnih sedamdesetih godina ostvarene su fakultetske težnje za novim prostorima. Novi, V. paviljon Poljoprivrednog fakulteta realiziran je u periodu 1975.-1979. godine prema projektu nastavnika Arhitektonskog fakulteta, prof. Berislava Radimira i asistenata Hildegard Auf-Franić i Lenka Pleštine. Sjeverno od IV. paviljona izvedena je zgrada od dva okomita krila koja tangiraju predprostor zgrade, uz dijagonalnu os koja povezuje ulaze IV. i V. paviljona. Nadovezujući se na naizmjenični niz izvornog sklopa RGZ projektanti pozicioniraju paralelno sjeverno krilo dok se južno krilo okomito lomi uz istočnu granicu parcele [2]. Prof. Auf-Franić navodi na Open House Zagreb 20.10.2024. godine da je projekt ostvaren na temelju urbanističkog projekta prof. Mirka Maretića [12]. Specifičnost ove realizacije osim njezine tlocrtne dispozicije L sheme predstavlja i tamno smeđi kolorit fasadne opeke koja se proteže i u interijer prostornog ugaonog zgloba uz stubišnu jezgru. Tijekom izvedbe GP Tempo, a u skladu s investitorovom težnjom za izgradnjom prvenstveno nužnih kabineta novoformiranih zavoda (instituta), reducirana je osnovna prizemna etaža s istaknutim ritmom gabarita većih volumena predavaonica [16]. Takvom djelomičnom izvedbom degradirana je izvorna kompozicija i sadržaj predavaonica koje su trebale tangirati novi "fakultetski trg" [2]. Međutim

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

recentnih godina na paviljon je nadograđena treća etaža, disponirana na način da poštuje kaskadno uvlačenje svake više etaže. Uz zapadni zabatni zid adirano je i požarno evakuacijsko stubište.

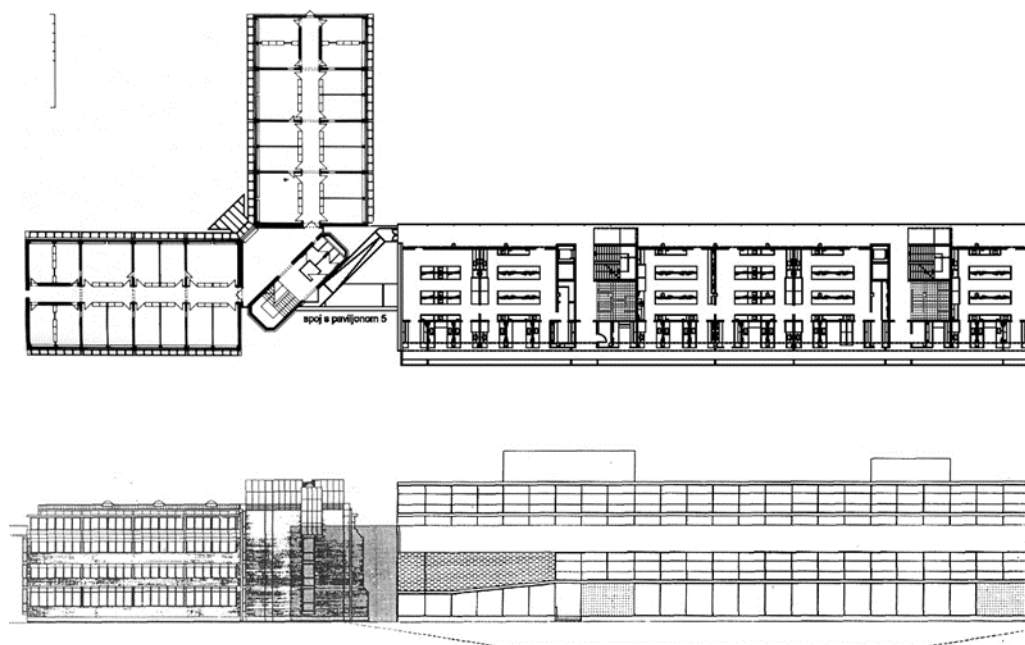
Slika 7. Šesti paviljon (H. Auf-Franić, V. Oluić) i peti paviljon (B. Radimir, H. Auf-Franić, L. Pleština)

3.4. Izvedba VI. paviljona (H. Auf-Franić, V. Oluić, 1997. - 2003.)

Godine 1997. profesori Auf-Franić i Oluić projektiraju i realiziraju do 2003. godine VI. paviljon Agronomskog fakulteta [17]. Longitudinalni paviljon s velikim zonama fenestracije i jasno artikuliranim horizontalama međukatne konstrukcije u eksterijeru obilježava jedinstvena dispozicija unutar sklopa sjever - jug. Izveden je kao svojevrsna ekstenzija južnog krila V. paviljona s kojim je posredno povezan preko postojećeg stubišnog trakta i izuzetnog zgloba kojim galerije na različitim etažama i diferencirane dispozicije omogućuju funkcionalnu poveznicu dvije zgrade. Proporcije izdužene zgrade i velike zone ostakljenja u primijenjeni armiranobetonski skelet referentne su izvornom projektu Radne grupe Zagreb iz 1932. godine [2]. Skeletna konstrukcija omogućuje različite prostorne dispozicije po etažama (prizemlje s dvotraktom dekanata i velebnom ulaznom aulom koja se proteže cijelom širinom paviljona, klasični dvotrakt 1. i 3. kata te ekscentrično izmicanje komunikacije zapadno na 2. katu uz zonu laboratorija). Nadalje, skeletna os dilatirana od vanjske opne i internih zidova omogućava ostvareni dojam lakoće ostakljenih uzdužnih pročelja. Elementi izvornog projekta RGZ reinterpetirani su jasnim oblikovnim artikuliranjem prostora velike predavaonice, krovnim akcentima i diferenciranjem prostora laboratorija od modularnog dvotrakta kabineta. Izmicanjem komunikacije 2. kata i uvlačenjem zone nadsvijetla unutar presjeka, omogućeno je adekvatno provjetravanje laboratorijskog prostora, a ujedno je ostvareno i oblikovno diferenciranje u eksterijeru [2]. Na istočnom pročelju jasno je artikuliran volumen velike predavaone prvog kata koja je prepuštena prema istoku i obložena perforiranim limom, kao i prepuštena etaža laboratorija 2. kata.

Barišić Marenić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Slika 8. Tlocrt drugog kata i istočno pročelje, peti paviljon (B. Radimir, H. Auf-Franić, L. Pleština) i šesti paviljon (H. Auf-Franić, V. Oluić)

3.5. Izvedba sklopa Fakulteta šumarstva i drvne tehnologije (arhitekti Vulin-Ileković, 1992.-2001.)

Zavodi studija šumarstva Poljoprivredno-šumarskog fakulteta postupno izvide sklop zgrada južno od IV. paviljona (tzv. glavne zgrade), a prema projektu autora akademika Ante Vulina, prof. Dine Vulin-Ileković te prof. Borisa Ilekovića [18]. Dispozicija sklopa danas osamostaljenog Fakulteta šumarstva i drvne tehnologije odstupa od koncepta longitudinalnih paviljona izvornog fakultetskog sklopa. Sjeverni raščlanjen zeleni volumen svojim gabaritima referira se na velebni korpus južne predavaonice IV. paviljona, tzv. glavne zgrade. Zelenim koloritom obloge nastoji se ostvariti uklapanje u bogatu vegetaciju Fakultetskog dobra. Referentnim se može smatrati sjevernija realizacija Vojne bolnice iz osamdesetih godina XX. st., koja se također zelenkastim i tirkiznim tonovima obloge prilagođava sjevernim obroncima Medvednice [2]. Južne anekse zgrada obilježavaju topli žućkasto - oker i terakota kolorit čime je ovaj sklop vrlo uočljiv s južne frekventne Maksimirske ceste i stambenog naselja Ravnica.

4. ZELENI PAVILJON - STUDENTSKI RESTORAN AGRONOMSKOG FAKULTETA I FAKULTETA ŠUMARSTVA I DRVNE TEHNOLOGIJE (3LHD, 1. NAGRADA NA NATJEČAJU, 2010., 2014.-2021.)

Prvonagrađeni natječajni rad za Studentski restoran na Fakultetskom dobru 3LHD-a polazi od nastojanja da se maksimalno očuva izuzetno kvalitetno prirodno okruženje istočno od park-šume Maksimir [19]. Na lokaciji između I. i III. paviljona Radne grupe Zagreb mapiraju postojeća stabla te štite i čuvaju perforiranjem prizemnog korpusa oblim konturama atrija oko stabala. Zeleni parter izdižu na ozelenjenu krovnu ploču iznad koje se nesmetano šire krošnje postojećih stabala. Takvim neinvazivnim zahvatom suvremena interpolacija diskretno se uklapa u postojeći prirodni okoliš, što je dodatno ostvareno transparentnošću prostora restorana i studentskih prostora istočno te staklenim stijenkama zelenkastog tona obodno.

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Najveći istočni atrij ujedno je propulzivni prostor komunikacije sjever – jug te omogućuje ulaz u zapadni studentski restoran i kafić, odnosno istočno u prostore studentskog zbora (koji još nisu predani na korištenje 2025. godine). Rasvjetno tijelo restorana Root, dizajnirano za Zeleni paviljon inspirirano korijenjem stabala, danas je u ponudi produkata 3LHD-a [20].

Slika 9. Sjeverno pročelje Zelenog paviljona (3LHD) i južno pročelje prvog paviljona (RGZ) [10]

Referentno zatečenim spremištima, staklenicima na lokaciji fakultetskog sklopa predviđen je smještaj drvenih modularnih jedinica za smještaj gostujućih nastavnika fakulteta. Referenca se iščitava i u staklenicima na krovovima tri paviljona Radne grupe Zagreb [21]. Takvi drveni paviljoni disperzirani su na ozelenjenom ravnom krovu restorana osmišljeni su prema izvornom projektu 3LHD - a. Realizacija se trebala ostvariti prema studentskom projektu nagrađenom Rektorovom nagradom, a ostvarenom pod mentorstvom prof. Saše Begovića na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Modularni drveni elementi nisu izvedeni, osim tek jednog koji je tehničkog karaktera.

Slika 10. Interijer Zelenog paviljona (3LHD)

Barišić Marenčić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

5. ZAKLJUČAK

Gotovo cijelo stoljeće odvijala se etapna izvedba sklopa zagrebačkog sveučilišta namijenjenog studijima agronomije i šumarstva. Izgradnja u okrilju maksimirske park - šume predstavlja izuzetan prostorni okvir koji oplemenjuje moderna i suvremena arhitektonska rješenja. Postupno formirano parkovno okruženje sveučilišnog sklopa skladno nadopunjuje kvalitetna arhitektonska djela [22]. Inicijalna izgradnja modernog sklopa na periferiji grada skrivena je podalje od frekventnih gradskih prometnica te je većini građana ovo ostvarenje u potpunosti nepoznato. Postupnom suvremenom izgradnjom Fakulteta šumarstva i drvne tehnologije na južnom dijelu parcele, arhitektura izraženog kolorita je uočljiva i s južne Maksimirske ceste. Realizacija prvog modernog sklopa zagrebačkog sveučilišta i suvremenih paviljona velikog je mjerila. Jedno je u nizu arhitektonskih ostvarenja velikog mjerila koje dominira u rahloj strukturi podsljemenske zone, kojom dominira sitno zrnata struktura obiteljskih kuća. Drugi sklopovi javne namjene i velikog mjerila koji dominiraju u okruženju jesu Klinički bolnički centar Zagreb na Rebru i Klinička bolnica Dubrava, Gradski stadiona Maksimir te tvornica Kraš na Ravnicama.

Izuzetna lokacija istočno od maksimirske park-šume i potoka Bliznec predstavlja najkvalitetniji prostorni okvir cijelog Sveučilišta u Zagrebu. Prvi moderni sklop zagrebačkog sveučilišta realiziran je na temelju arhitektonskog natječaja. Model arhitektonskog natječaja omogućio je ostvarenje najprikladnijeg projekta za izvedbu modernog fakultetskog sklopa. Recentni arhitektonski natječaj i izvedba Zelenog paviljona na temelju njega, rezultirala je suvremenim ostvarenjem koje se skladno integriralo u slojevito arhitektonsko i prirodno okruženje. Kontinuitet raspisa arhitektonskih natječaja za ishođenje najkvalitetnijih projekata obilježava prve i posljednje realizirane zgrade sklopa fakulteta na fakultetskom dobru i jasno ukazuje kako arhitektonski natječaji rezultiraju kvalitetnim arhitektonskim projektima. Zaključno, treba istaknuti činjenicu o visokom rangu Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu posljednjih desetak godina u postupku rangiranja sveučilišta na svjetskim listama. Agronomске znanosti Sveučilišta u Zagrebu našle su se u prvih 100 na svijetu glasovite Šangajske liste [23], a takvom plasmanu najviše pridonose znanstveni projekti koji se odvijaju na Agronomskom fakultetu. Nepobitan je to dokaz kako kvalitetno prostorno okruženje i dobra arhitektura utječu na dobrobit čovjeka i iznimne rezultate.

LITERATURA

1. *** Maksimir, u: Zagrebački leksikon, svezak II, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, MMVI, str. 7-9.
2. Barišić Marenčić, Z.: Paviljonski sklop Poljoprivredno-šumarskog fakulteta; prva realizacija modernog fakultetskog sklopa Zagrebačkog sveučilišta, *Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, 2005, br. 1 (29), str. 55-65.
3. *** (1943.), Poljodjelsko-šumarski fakultet, u: Naša domovina (zbornik, knjiga I), Hrvatska kultura - politička poviest Hrvata (svezak 2), Zagreb.
4. Mešić, A., izjava na terenskom obilasku Agronomskog fakulteta, 14.10.2024.
5. Državna geodetska uprava, Republika Hrvatska, <https://geoportal.dgu.hr/>
6. *** (1932.), Rezultat natječaja za izradbu idejnih skica zgrada Poljoprivredno-šumarskog fakulteta Univerziteta Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu, "Građevinski vjesnik", 1(4):64, Zagreb.
7. Mutnjaković, A., Josip Pičman – portret, "Čovjek i prostor", Zagreb, 1981., br. 29(4-5), str. III-VII (poseban prilog).
8. Bjažić Klarin, T.: Ernest Weissmann; Društveno angažirana arhitektura, 1926.-1939., HAZU - Edicija Architectonica, Zagreb, 2015.

Barišić Marenić, Z.

Moderna i suvremena arhitektura u okrilju Maksimira – Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

9. Pičman, J.; Seissel, J. (1933.), Poljoprivredno-šumarski fakultet u Zagrebu, "Tehnički list", 15(20-21):282-287, Zagreb.
10. Barišić Marenić, Z.: Agronomski fakultet, <https://openhousezagreb.org/program-ohz/agronomski-fakultet/> (foto: Marko Ercegović).
11. Seissel, J. (1981.), Josip Pičman – sjećanja, "Čovjek i prostor", 29(4-5):IX-X (poseban prilog), Zagreb.
12. Auf-Franić, H., Barišić Marenić, Z.: Stručni obilazak Agronomskog fakulteta, u sklopu Open House Zagreb, 20.10.2024.
13. Vrkljan, Z. Personalna arhiva nastavnika Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
14. Vrkljan, Z.: Sjećanja, Sveučilište u Zagrebu, Središnji odbor za obilježavanje 75. obljetnice tehničkih fakulteta, Zagreb, 1995.
15. Sekulić-Gvozdanović, S.: Radovan Nikšić - monografija arhitekta (1920-1987), Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, znanstveni projekt "Atlas arhitekture Republike Hrvatske", Zagreb, 1992.
16. Roth Čerina, M., Grimmer, V. (ur.): Arhitektica Hildegard Auf-Franić, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; UPI-2M PLUS d.o.o., Zagreb, 2019.
17. Kobe, J.: Hildegard Auf-Franić & Veljko Oluić - Brižljivo odmjerena skala boja, "Oris", 5 (20), pp.134-143, 2003.
18. Vulin Ileković arhitekti: Nova zgrada Šumarskog fakulteta, Zagreb, 2001, <https://www.vulin-ilekovic.com/obrazovanje/project-one-h346n-7a8h6-c5l3x> (2.3.2025.)
19. 3LHD: Zeleni paviljon – restoran, <https://www.3lhd.com/hr/projekt/zeleni-paviljonrestoran/> (27.2.2025.)
20. 3LHD: Root, <https://www.3lhd.com/hr/produkt/root/>
21. 3LHD: Zeleni paviljon, studentski restoran uz Agronomski fakultet, <https://openhousezagreb.org/program-ohz/zeleni-paviljon-studentski-restoran-uz-agronomski-fakultet/>
22. Zebec, M., Idžojić, M., Poljak, I., Zebec, M.: Dendroflora i usklađenost arhitektonskih i hortikulturnih elemenata parka oko Šumarskog i Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, „Šumarski list“, Zagreb, 1–2: pp. 55–64, 2014.
23. Jarić Dauenhauer, N.: Ovo su tri hrvatska fakulteta u 100 najboljih na svijetu, Index, pristupljeno 28.2.2025., https://www.index.hr/vijesti/clanak/ovo-su-tri-hrvatska-fakulteta-u-100-najboljih-na-svijetu/2646734.aspx?index_tid=648715&index_ref=naslovnica_vijesti_ostalo_d_0